

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת פינחס תשע"ב

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagithen@neto.net.il

הנושא: פינחס הוכיח כי הולכים אחר מחשבה

על זאת באו השבטים וביזו את פינחס, כי הם סברו שהולכים "בתר מעשה" ולכן לא הותר לנהוג כן, כי יש במעשהו משום חילול ה' אשר שוה בחומרתו לעבודה זרה. ועל כך אמרו: "הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"א".

מעשה דומה לזה ראינו אצל אהרן הכהן בזמן חטא העגל, שכן מובא במדרש (ויק"ר י, ג): "וירא אהרן", מה ראה? אמר אהרן: אם בונין הן אותי, הסרחון נתלה בהן, מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל. רבי אבא בר יודן בשם ר' אבא: משל לבן מלכים שנתגאה לבו עליו ולקח את הסיף לחתך את אביו, אמר לו פדגוגו: אל תיגע את עצמך, תן לי ואני חותך. הציץ המלך עליו אמר לו: יודע אני להיכן היתה כוונתך, מוטב שיתלה הסרחון בך ולא בבני, חייך מן פלטין דידי לית את זייע ומותר פתורי את אכיל וכו'. ע"כ.

כלומר, גם אהרן הכהן שבנה את העגל והמזבח, אם "הולכים אחר מעשה" הרי יש בזה משום חטא ועוון, אולם אם "הולכים אחר מחשבה" כוונתו היתה לשם שמים, כדי שיתלה הסרחון בו ולא בעם ישראל.

ומצינו שאהרן הכהן על אף שכוונתו היתה לשם שמים הוא נענש על כך במיתת שני בניו – נדב ואביהוא. כמובא במדרש (ויק"ר י, ה): תפילה עשתה מחצה ממי אתה למד? מאהרן, שבתחילה נגזרה גזירה עליו שנאמר (עקב ט, כ) "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו". אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, אין השמדה אלא כילוי בניס, כמד"א (עמוס ב, ט) "ואשמיד פדיו ממעל ושרשיו מתחת". כיון שהתפלל משה עליו, נמנעה ממנו חצי הגזירה, מתו

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל"

כתב רש"י: לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ע"כ.

וצריך להבין, הרי בזמן זה - בעת מעשה שיטים, היה לאחר פטירת אהרן ומדוע יחסו הכתוב אחר אהרן ולא אחר אלעזר שאז היה כהן גדול (ע"י רש"י חקת כ, כ"ו ובפירושו רש"י שם)?

כמו כן יש לדייק בלשון "לפי שהיו השבטים מבזים אותו", לא אמר "ליצינים" אלא "שבטים", כלומר, שאף חכמי השבטים טענו כן, עד שהיה צורך לקדוש ברוך הוא לייחסו אחר אהרן, כדי להשתיקם.

ונראה לומר, כי היה זה ויכוח הלכתי, לא רק במעשה זה של פינחס אלא בכל מעשה אשר בחיצוניותו נראה כמעשה שלילי, אבל כוונת העושה היא לשם שמים, כמו במקרה דגן שקם פינחס ורצח נשיא שבט מישראל אולם כוונתו היתה לשם שמים, לקנא קנאת ה'. האם מותר לנהוג כן כיון ש"הולכים בתר מחשבה" או משום חילול ה' יש להימנע מכך ו"הולכים אחר מעשה".

וכמו שמצינו במנחות (סד.) נחלקו רבה ורבא, האם אדם אשר נתכוון לצוד דגים בשבת, והעלה ברשתו תינוק אשר נפל לים ובכך הצילו, חייב חטאת. אפשרות אחת היא לומר כי עלינו ללכת אחר מעשיו של האדם, ומבחינת מעשיו נמצא כי הציל נפש, והריהו פטור, ואפשרות שניה היא לומר כי עלינו לבחון את מחשבתו של האדם, והוא כלל לא נתכוון להציל, ועל כן יש לחייבו.

שנים ונשתיירו שנים, הה"ד (צו ח, ב) "קח את אהרן ואת בניו אתו." ע"כ.

ולכאורה צדקו השבטים בטענתם לפסול את מעשהו של פינחס, כי אם אהרן נענש על מעשהו, על כרחך "הולכים אחר מעשה", ואין לפינחס לקנא לאלוקיו במעשה רציחה, וכאהרן שלא היה לו לחטוא בחטא העגל.

על כך אומר הזוהר הקדוש (בפרשתינו דף ריז.) כי נשמת נדב ואביהוא באו לסייע לפינחס במעשיו, וז"ל (תרגום): בשעה שקינא פינחס על ברית הקודש וכל שבט שמעון באו אליו בהמון רב, פרחו נשמתו ממנו מרוב פחד, ואז שתי נשמות שלא הגיעו למקומם הראוי שהם נשמות נדב ואביהוא קרבו לנשמתו של פינחס ונכללו עמה יחד. ועל זה אמר: "זכר נא מי הוא נקי אבד". שמתפרש על פינחס שלא נאבד באותה שעה שפרחה נשמתו ממנו. ועל כן כתוב בפינחס פעמיים מילת "בן": "בן אלעזר בן אהרן הכהן", שהוא עצמו היה "בן אלעזר" ונעשה עתה "בן אהרן הכהן", על ידי שנכנסו בו נשמות נדב ואביהוא. ע"כ.

ולפי דרכינו יש לפרש, שכשם שהיתה מחלוקת בבית דין של מטה, האם יש לילך "אחר מעשה" או אחר מחשבה", כך ספק זה היה קיים בבית דין של מעלה, ועתה במעשהו של פינחס הוכרעה ההלכה כי הולכים "אחר מחשבה". לכן באו דוקא נשמות נדב ואביהוא לסייעו, כיון שהוכרעה ההלכה ש"הולכים אחר מחשבה", ממילא לא היה חטא במעשהו של אהרן הכהן בחטא העגל, ובאו נשמות נדב ואביהוא לתיקונם.

על פי זה נבין מדוע זכה פינחס כשכר שנהפך להיות אליהו (כמובא בילקוט שמעוני בפרשתינו רמז תשע"א: אמר רבי שמעון בן לקיש: פינחס הוא אליהו), אשר נשאר חי לעולם. וכדברי התרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק: "הנני נותן לו את בריתי שלום": "בשבועא אימר ליה מן שמי האנא גזר ליה ית קימי שלם ואעבדיניה מלאך קיים וייחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא" (תרגום: ואעשה אותו מלאך קיים, שיחיה לעולם, כדי לבשר על הגאולה באחרית הימים).

שכן בספר והוכח אברהם (פרשת עקב) מביא בשם המפרשים טעם לתחיית המתים וז"ל: דטעמא דתחיית המתים הוא משום דקודם חטא אדם הראשון היתה מחשבת הקדוש ברוך הוא שהאדם חי וקיים, ועל ידי החטא נגזרה עליו מיתה, ולכך כדי לקיים מחשבתו הטובה עתיד להחיות מתים ואינן חוזרין לעפרן ונתקיימה מחשבתו. עכ"ד.

כמו כן כתב בספר עיר דוד (סימן שלי"ב) וז"ל: ומצינו נמי טעם למה מחיה הקדוש ברוך הוא את המתים לעתיד לבוא, לפי שחישב הקדוש ברוך הוא להיות ישראל כאלוקים שנאמר "אני אמרתי אלהים אתם", ולבסוף אמר "אכן כאדם תמותון", לפיכך הוצרך להוציא את מחשבתו להיות לאלקים ומחיה מתים לעתיד. עכ"ל.

נמצא כי סיבת תחיית המתים היא כדי לקיים את מחשבתו של הקב"ה, ובמעשיו של פינחס נתברר כי "הולכים אחר המחשבה", ולכך נתקיימה בו מחשבתו של הקב"ה, שהאדם חי לעולם.

כמו כן קיבל פינחס שכר את הכהונה, כמו שנאמר: "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם". כי גם אצל הכהונה רואים כי המחשבה למעלה מן המעשה ובתר מחשבה אזלינן, כגון לגבי חלות הקדש שחלה גם על ידי מחשבה בלבד (שבועות כו:), כך גם לגבי פיגול או שאר הכוונות הפוסלות בקדשים, לשיטת הרמב"ם (עיי משלי"מ פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין, ואולם שיטת רש"י זבחים מא: ד"ה כגון שנתן, מנחות ב: ד"ה אבל במחשבה, קידושין מא: ד"ה כן. ומב: ד"ה לחייב, וכן היא שיטת התוס' בפסחים סג. ד"ה רבי מאיר, ובבא מציעא מג: ד"ה החושב, אין הפסול אלא בדיבור פה ולא במחשבת הלב גרידא. ועיי מנחת חינוך מצוה קמ"ד סק"ח) עצם המחשבה לבדה פוסלת את הקרבן. וכן היסח הדעת פוסל בקדשים (רמב"ם פרק י"ג מהלכות אבות השומאה ה"ג, רמב"ן וריטב"א חולין ב:), וכפי שמתבטא האור החיים הקדוש (שמיני ט', ח'): "שעיקר מעשה הקרבן הוא מחשבת המקריב".

ומתבאר, כי בענייני קדשים מקבלת ה"מחשבה" יתר חשיבות, ולכן פינחס שהוכיח במעשהו ש"הולכים אחר המחשבה", קיבל שכר על כך את הכהונה.

זמני השיעורים השבועיים של הרב איתי בן אהרן

יום שני	מיקום	שעה
שני	בית הכנסת "משכן כהנים" רח' שדרות הציונות 20, תל אביב	18:15-19:15
חמישי	בית הכנסת "בורוכוב" רח' אהרן פישל, ירושלים	18:00-19:00
שבת קודש	בית הכנסת "תפארת ירושלים לעדת הגורגים" רח' חפץ חיים 29 ירושלים	16:00-16:30